

Verksamheten i Europeiska unionen under 2001 (skr. 2001/02:105 och 2001/02:160)

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 april 2002 beslutat att ge EU-nämnden tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelser 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 och 2001/02:160 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001.

EU-nämnden behandlar i sitt yttrande både vissa övergripande frågor som gäller skrivelsernas innehåll och regeringens samråd med riksdagen i vissa av de frågor som redovisas i skrivelserna.

Regeringens skrivelser

I skrivelsen om det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 redogör regeringen för hur ordförandeskapet förbättrats inom Regeringskansliet, hur det genomförts och vilka resultat som uppnåtts. Skrivelsen innehåller även en kostnadsredogörelse.

I skrivelsen om verksamheten i Europeiska unionen under 2001 behandlas Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, samarbetet i rättsliga och inrikes frågor samt unionens institutioner m.m.

EU-nämnden

EU-nämnden behandlar inledningsvis regeringens skrivelse angående ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd och därefter skrivelsen om verksamheten under 2001.

Det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001

I skrivelsen redogörs dels för hur ordförandeskapet förbereddes och genomfördes, dels för de politiska resultat som uppnåddes under första halvåret 2001, med tonvikt på de sakområden som angivits som prioriterade i det ordförandeprogram som den svenska regeringen presenterade i december 2000. EU-nämnden behandlar här i första hand skrivelsens redogörelse vad avser ordförandeskapets förberedelser och genomförande.

Det framgår att förberedelserna för Sveriges ordförandeskap inleddes i större omfattning år 1998. Regeringskansliets organisation för samordning av förberedelserna för och genomförandet av ordförandeskapet redovisas. Vidare beskrivs arbetet med att utforma ordförandeprogrammet och arbetsprogrammet i övrigt.

Ordförandeprogrammet får anses vara det tillträdande ordförandeskapets viktigaste policydokument, vari man anger de politiska sakområden och frågor som avses bli ägnade särskild uppmärksamhet under ordförandeskapsperioden. Det var, enligt EU-nämndens mening, en styrka att regeringens arbete med detta program innefattade en bred diskussion med såväl de politiska partierna som med andra organisationer. Vid några tillfällen behandlades programmet i EU-nämnden. Den kontinuerliga diskussion med EU-nämnden som nämns i skrivelsen fördes i första hand informellt med en särskild beredningsgrupp inom nämnden, vari företrädare för samtliga riksdagspartier ingick. EU-nämnden vill för sin del uttrycka tillfredsställelse med denna behandlingsordning.

I skrivelsen (avsnitt 7) redogörs för de tekniska förberedelserna och genomförandet av de EU-möten på minister- och tjänstemannanivå som hölls i Sverige samt redovisas vissa övergripande principer i fråga om miljöaspekter, tolkning, gåvor m.m. EU-nämnden noterar särskilt den goda geografiska spridningen och det stora antal orter i olika delar av landet som därigenom kom att beröras av mötesverksamheten under Sveriges ordförandeskap. Den omfattande press-, informations- och kulturverksamhet som genomfördes i anslutning till ordförandeskapet redovisas i avsnitt 8. Bland annat etablerades en särskild hemsida för ordförandeskapet. Hemsidan innebar ett tydligt framsteg vad gäller öppen och lätt tillgänglig information om de möten som genomfördes samt om aktuella sakfrågor. Hemsidan mötte stor uppskattning såväl nationellt som internationellt.

Som inledningsvis påpekas i skrivelsen omfattar ordförandeskapet inte endast att leda ministerrådets och Europeiska rådets arbete, utan även att representera rådet gentemot övriga EU-institutioner samt i internationella organisationer och gentemot utanförstående länder. I skrivelsen (avsnitt 6) behandlas ordförandeskapets kontakter med Europaparlamentet, dock utan att kommissionen och dess roll i medbeslutande- och förlikningsförfarandena omnämns. Uppgiften att representera EU i internationella organisationer och gentemot tredjeland berörs i avsnitt 5.6 med rubriken "En solidarisk och internationellt aktiv union". Det hade, enligt EU-nämndens mening, varit av intresse om man i dessa avsnitt även redovisat ordförandeskapets erfarenheter av arbetet med att inom rådet utforma ståndpunkter, förhandlingspositioner m.m., och att utåt företräda rådets uppfattningar snarare än nationellt svenska.

Frågan om ordförandeskapets arbete inom ministerrådet uppmärksammades vid flera tillfällen i samband med EU-nämndens samråd med regeringen inför olika ministerrådsmöten. I det underlag regeringen överlämnade inför dessa samråd förekom inte sällan, under rubriken "svensk ståndpunkt", formuleringar av innebörden att "Sverige stöder ordförandeskapets förslag". Avsikten tycks ha varit att indikera att regeringen i egenskap av ordförande skulle kunna företräda en annan ståndpunkt i ministerrådet än den "svenska" varom man samrått med EU-nämnden.

Mot denna bakgrund noterar EU-nämnden att information till och samråd med riksdagen under ordförandeskapsperioden över huvud taget inte nämns i skrivelsen. EU-nämnden vill i detta sammanhang hänvisa till lydelsen av 10 kap. 5 § riksdagsordningen samt till utrikesutskottets av riksdagen godkända betänkande 1998/99:UU10 (sid. 24–25), vari utskottet delar EU-nämndens uppfattning att "...de reguljära samråd som äger rum inför ministerrådsmötena inte bara skall innebära att svenska ståndpunkter i enskilda frågor stäms av utan att i största möjliga utsträckning information ges och samråd sker om hur Sverige som ordförandeland avser agera".

EU-nämnden utgick, vid de samråd med regeringen som ägde rum under det svenska ordförandeskapet, från att regeringen även under denna period avsåg att i varje fråga driva endast en uppfattning i ministerrådet. En annan sak är att Sverige i vissa frågor, i syfte att uppnå resultat, haft anledning att i samband med ordförandeskapet inta en mer flexibel position än annars. EU-nämnden anser sig kunna konstatera att samrådet de facto rörde hur den svenska regeringen avsåg att agera i egenskap av ordförande. EU-nämnden har med den utgångspunkten kunnat stödja ståndpunkter som syftat till att uppnå acceptabla kompromisser snarare än specifika lösningar i de utestående frågorna.

Sammanfattningsvis konstaterar EU-nämnden, trots de principiella oklarheter som antytts ovan, att regeringen på ett tillfredsställande sätt informerat och samrått om sitt arbete i EU:s ministerråd under det svenska ordförandeskapet.

Berättelsen om verksamheten i EU under 2001:

Den övergripande utvecklingen i Europa (del 1)

I skrivelsen redogörs inledningsvis för regeringens information till och samråd med riksdagen. Av redogörelsen framgår att regeringen har fullgjort sin informationsskyldighet bl.a. genom att överlämna faktapromemorior om betydelsefulla förslag från kommissionen och att regeringen har samrått med EU-nämnden inför samtliga möten i ministerrådet och Europeiska rådet. Därutöver vill nämnden framhålla att nämnden även fått information om den svenska nationella handlingsplanen för sysselsättning, det svenska konvergensprogrammet, den svenska rapporten om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna, den svenska åtgärdsplanen mot fattigdom och social utslagning samt att samråd också har ägt rum inför vissa informella ministermöten. Nämnden har vidare under våren 2001 fått särskild information om förhandlingarna om förordningen om allmänhetens tillgång till allmänna handlingar.

Regeringen redovisar vidare resultaten av Europeiska rådets möten under året. Som angetts ovan har EU-nämnden samrått med regeringen inför dessa möten. Vid Europeiska rådets möte i Göteborg den 15–16 juni deltog dessutom nämnden som observatör vid mötet och kunde på plats följa förhandlingarna. Det kan noteras att det är första gången som ledamöter från ett nationellt parlament deltagit vid ett möte med Europeiska rådet. Vidare kan nämnas att statsministern har rapporterat i kammaren efter Europeiska rådets möte i Stockholm.

Ett särskilt avsnitt i skrivelsen ägnas åt EU:s pågående utvidgningsförhandlingar, som också hade högsta prioritet under det svenska ordförandeskapet. Frågan har ägnats stor uppmärksamhet även av EU-nämnden, som dels fått fortlöpande information via den informella beredningsgruppen, dels samrått med regeringen inför i första hand allmänna rådets behandling av utvidgningsfrågorna. Under ordförandeskapet, men också under det följande halvåret, hade EU-nämnden vidare ett omfattande besöksutbyte på parlamentarisk nivå med inte minst kandidatländerna, där utvidgningsförhandlingarna givetvis stod i centrum för diskussionerna.

Som regeringen redovisar gick förhandlingarna framåt i snabb takt under året. De mål som uppställts för det svenska ordförandeskapet uppnåddes med god marginal. Europeiska rådet i Göteborg kunde slå fast att utvidgningsprocessen är oåterkallelig, att färdplanen bör göra det möjligt att till slutet av år 2002 slutföra förhandlingarna med de kandidatländer som är redo samt att målet är att dessa länder skall kunna delta som medlemmar i valen till Europaparlamentet år 2004. Därmed lades en tidtabell för förhandlingarna och ett måldatum för utvidgningen fast. Även under det följande, belgiska, ordförandeskapet kunde förhandlingarna föras framåt i god takt, dvs. i stort enligt tidtabellen. Europeiska rådet kunde därför, vid sitt möte i Laeken i december 2001, bekräfta slutsatserna från Göteborg. Vidare ställde man sig bakom kommissionens bedömning att tio av de tolv förhandlande kandidatländerna

skulle kunna vara redo för anslutning år 2004 om den nuvarande takten i förhandlingarna och reformerna upprätthålls.

EU-nämnden har i många sammanhang vid kontakter med utländska kollegor hört uppskattande kommentarer om Sveriges insatser för att föra utvidgningsförhandlingarna framåt. Även EU-nämnden vill uttrycka sin uppskattning över detta, och konstaterar med tillfredsställelse att utvidgningsprocessen tagit avgörande steg framåt under år 2001.

I avsnittet angående nästa regeringskonferens redovisas diskussionerna som förevarit angående metoden för att förbereda nästa regeringskonferens och det tal som statsminister Göran Persson höll inför COSAC den 19 maj 2001. COSAC (Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires et européennes de l'Union européenne) är en konferens för EU-organen i de nationella parlamenten samt Europaparlamentet. Även representanter från kandidatländerna deltar som observatörer. Man sammanträder varje halvår i det land som för tillfället innehar ordförandeskapet i EU:s ministerråd. Våren 2001 ägde således konferensen rum i Sverige med EU-nämnden som värd. I konferensen medverkade förutom statsministern även utrikesminister Anna Lindh, miljöminister Kjell Larsson samt EU-kommissionären Margot Wallström. Konferensen antog ett s.k. bidrag till EU:s institutioner som bl.a. behandlade förberedelserna inför nästa regeringskonferens och de nationella parlamentens roll i den processen. Som en del av förberedelserna inför COSAC och nästa regeringskonferens anordnades även ett arbetsgruppsmöte, med en representant från varje EU-utskott, som ägnades åt frågan om de nationella parlamentens roll i EU.

Det ekonomiska och sociala samarbetsområdet (del 2)

I detta avsnitt redogörs för det omfattande arbete inom EU:s första pelare som ägt rum under år 2001. På detta område har riksdagen i flera fall gjort tillkännagivanden med krav på hur regeringen bör agera i frågor i EU. Så som anfördes i EU-nämndens yttrande 2001/02:EUN1y över skrivelsen om verksamheten i Europeiska unionen under 2000 vore det värdefullt om skrivelsen var mer utförlig på dessa områden och t.ex. redovisade hur regeringen agerat i syfte att uppnå det som riksdagen ansett vara önskvärt. Utrikesutskottet delade denna uppfattning (bet. 2001/02:UU5). Vidare anser EU-nämnden att det bör redovisas i kommande års skrivelser i vilka fall EU-nämnden till regeringen har överlämnat yttranden som nämnden mottagit från utskotten samt regeringens agerande i det aktuella ärendet. Under år 2001 erhöll EU-nämnden ett sådant yttrande från socialförsäkringsutskottet (2000/01:SfU7y) angående EG-direktiv om rätt till familjeåterförening. Detta finns inte redovisat i skrivelsen.

Den europeiska unionens förbindelser med omvärlden (del 3)

I skrivelsen framhåller regeringen att unionens roll på det utrikespolitiska området har stärkts på senare år, bl.a. genom utvecklingen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Regeringen redovisar hur arbetet på den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) intensifierades under de svenska och belgiska ordförandeskapen under år 2001, bl.a. mot bakgrund av den förklaring som fogades till Nice-fördraget och det mandat för det fortsatta arbetet som gavs av Europeiska rådets möte i Nice. Sålunda har ett omfattande arbete bedrivits för att stärka unionens militära och civila krishanteringsförmåga. Parallellt med detta har överenskommit principer för ett förstärkt samarbete mellan EU och FN respektive EU och OSSE vad gäller krishantering och konfliktförebyggande. Ett EU-program för förebyggande av väpnade konflikter har antagits. Vid slutet av år 2001 kunde Europeiska rådets möte i Laeken bekräfta att unionen har operativ förmåga att genomföra krishanteringsinsatser med såväl militära som civila resurser. Regeringen har fortlöpande hållit EU-nämnden informerad om utvecklingen vad gäller ESFP, och samråd i hithörande frågor har ägt rum vid ett flertal tillfällen under året.

Flera politikområden utöver de i snävare bemärkelse utrikes- och säkerhetspolitiska är av betydelse för unionens förbindelser med omvärlden. Under denna rubrik i årsboken behandlas således även den gemensamma handelspolitiken och utvecklingssamarbetet. Även på dessa områden har framsteg gjorts, bl.a. genom det nya partnerskapsavtalet (Cotonou-avtalet) mellan gemenskapen och de 77 s.k. AKS-länderna, och genom förberedelserna för WTO:s ministerkonferens i Doha i november 2001. Här kan även nämnas det beslut om avskaffande av alla tullar och kvoter på all export utom vapen från de minst utvecklade länderna till EU, som togs inom ramen för förberedelserna för den FN-konferens om de minst utvecklade länderna EU stod värd för i maj 2001. EU-nämnden välkomnar dessa framsteg.

Rättsligt samarbete samt polis- och tullsamarbete (del 4)

Kampen mot terrorism och internationell brottslighet har alltsedan Europeiska rådets extra möte i Tammerfors i oktober 1999 särskilt prioriterats i EU-samarbetet. Som framgår av årsboken kom arbetet på det rättsliga området att efter den 11 september 2001 i stor utsträckning handla om kampen mot terrorism. Även i EU-nämnden kom ett flertal sammanträden att behandla framför allt förslagen om en europeisk arresteringsorder och ett rambeslut om terrorism. EU-nämnden informerades om förslagen första gången på sammanträdet den 21 september. Förslagen hade då presenterats av kommissionen dagen före på ett extrainkallat ministerråd.

Därefter behandlades förslagen i nämnden i oktober och november. Den 30 november ägde samråd rum inför ministerrådet den 6–7 december. Slutligen ägde ett extra EU-nämndssammanträde rum i form av en telefonkonferens med de svenska förhandlarna den 6 december.

EU:s institutioner m.m. (del 5)

I detta avsnitt redogörs bl.a. för institutionernas verksamhet, öppenhet och insyn samt svensk ”språkpolicy”.

När det gäller rådets arbetsformer vill EU-nämnden påminna om vad nämnden tidigare (2001/02:EUN1y) framhållit om bestämmelsen i ministerrådets arbetsordning om en tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten. EU-nämnden konstaterade i yttrandet att nämnden behandlar ett stort antal rättsakter på det internationella området liksom icke-bindande rättsakter av olika slag och fann det angeläget att tidsfristen också kunde komma att omfatta sådana rättsakter. Frågan om tidsfrist mellan Corepers möten och ministerrådets möten kommer också att aktualiseras i EU:s framtidskonvent.

Beträffande arbetet med öppenhetsförordningen framgår det inte av skrivelsen att rådet under våren 2001 dessutom beslutade om säkerhetsbestämmelser för Europeiska unionen. Dessa bestämmelser, som omfattade detaljerade föreskrifter för hur hemliga handlingar skulle hanteras, föranledde en tämligen omfattande behandling i EU-nämnden och nämnden beslutade också på ett extra sammanträde den 2 mars 2001 om ett särskilt uttalande till regeringen med anledning av förslaget om säkerhetsbestämmelserna. I detta uttalande hänvisas bl.a. till vad riksdagen uttalade om tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen i samband med godkännandet av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

I skrivelsen framhålls i fråga om svenska språket att arbetsdokument med förslag till rättsakter skall vara översatta till svenska inom rimlig tid före det rådsmöte då formellt beslut skall fattas. Det framgår inte vad som i skrivelsen avses med formellt beslut. EU-nämnden, som i tidigare yttranden framhållit det angelägna i att dokument föreligger på svenska inför beslut i ministerrådet, vill emellertid påpeka att översättning till svenska bör föreligga redan då ministerrådet avses fatta beslut i form av politisk överenskommelse i ärendet.

Stockholm den 12 april 2002

På EU-nämndens vägnar

Sören Lekberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sören Lekberg (s), Christina Axelsson (s), Holger Gustafsson (kd), Sonia Karlsson (s), Willy Söderdahl (v), Mats Odell (kd), Märta Johansson (s), Majléne Westerlund Panke (s), Lars Ohly (v), Kia Andreasson (mp) och Karin Pilsäter (fp).

Innehållsförteckning

Regeringens skrivelser.....	1
EU-nämnden.....	2
Det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001	2
Berättelsen om verksamheten i EU under 2001:.....	4
Den övergripande utvecklingen i Europa (del 1).....	4
Det ekonomiska och sociala samarbetsområdet (del 2)	5
Den europeiska unionens förbindelser med omvärlden (del 3).....	6
Rättsligt samarbete samt polis- och tullsamarbete (del 4).....	6
EU:s institutioner m.m. (del 5)	7